

بسم الله الرحمن الرحيم

سبک زندگی کجای دین ماست؟

جلسه ۶: نقش سبک زندگی در تعیین شقاوت‌ها و سعادت‌ها

با نگاه انسان شناسانه به سبک زندگی به این نتیجه می‌رسیم که این مفهوم در وجود انسان جایگاه بسیار مهمی دارد به این دلیل که سبک زندگی عامل بسیاری از ویژگی‌هایی است که در انسان تولید می‌شود. سبک زندگی یا عادات رفتاری در بسیاری از جزئیات، در روابط مختلف، انسان را اسیر خود قرار می‌دهد؛ بعد از مدتی انسان بیشتر از اینکه اسیر افکار و احوال خود باشد، اسیر عادات خود می‌شود.

کلمه انسان از مفهوم «انس» گرفته شده، یعنی انسان اهل انس پیدا کردن و عادت کردن است. مثلاً در مسیری که هر روزه از آن می‌گذریم، مدرسه‌ای وجود دارد که علاقه خاصی هم ممکن است به آن مدرسه نداشته باشیم اما چون به مدت طولانی از کنار آن گذشتیم، علاقه پیدا می‌کنیم و جزئی از زندگیمان می‌شود. اهمیت وضع علاقه در وجود آدم در روز قیامت مشخص می‌شود؛ امام رضا (ع) در این باره می‌فرمایند "اگر به سنگی علاقه داشته باشید، روز قیامت با آن محشور می‌شوید". هر چیزی که انسان به آن انس پیدا کند، گویی آن چیز جزئی از وجود انسان می‌شود. پس علاقه را نباید خارج از وجود خود تصور کنیم و لذا ورودی‌های به دل انسان باید چیزهای پاکی باشند. باید مراقب این موضوع باشیم که به چه نوع زندگی انس پیدا می‌کنیم. اگر در زندگی بخواهیم این موضوع را بررسی کنیم، در اواخر عمر معمول ۷۰ تا ۸۰ ساله می‌بینیم که تمام زندگی فرد با این انس‌ها است و بسیاری از عوامل برای لذت بردن و قدرت‌ها برای تغییر در وجود او نیست.

رفتار انسان اندیشه‌های انسان را ساخته و جهت می‌دهد. به دلیل اینکه ما در یک سبک زندگی، عادات رفتاری خاصی پیدا می‌کنیم، این عادات جزئی از وجود ما می‌شوند. لذا باید سعی کنیم به بدی‌ها و مسائل کم ارزش عادت نکنیم. در روایات متعدد به افراد تاکید شده عادات خوب را در زندگی خود پرورش دهند. حتی در حد تظاهر یعنی رفتارهایی که علاقه زیادی به آنها نداریم اما خود را وادار به انجام آن می‌کنیم.

انسان هر علاقه و عقیده‌ای که دارد اگر بخواهد منجر به عمل شود، باید در مقایسه با علاقه و عقاید دیگر به عمل برسد. باید با علاقه و عقاید دیگر مقابله کرده، موانع را رفع و در رفتار ما تجلی کند. به عنوان مثال فردی که علاقه به روزه گرفتن دارد، باید از موانعی مانند راحت طلبی، لذت خوردن و آشامیدن بگذرد.

به طور کلی علاقه‌های خوب ما در صورت گذشت از موانع عملی می‌شوند، علاقه‌های بد نیز به همین صورت، اگر از موانع مقابلشان بگذرند، عملی می‌شوند. مثلاً در مقابل علاقه بدی، ترس از قیامت وجود دارد که مانع انجام آن کار می‌شود. نمونه‌ای از علایق را در زمان امام حسین(ع) می‌بینیم، وقتی ایشان دیدند عُمَر سعد علاقه به دنیا دارد، فرمودند بهترین باغ‌های مدینه را به او می‌دهند تا مقابل ایشان نباشند(علایق دنیایی و مطابق حُب نفس آدمی را به او پیشنهاد دادند).

علت ارزشمندی عمل نیز همین است، زیرا نشان دهنده گذشتن از بسیاری از موانع است و اینکه آن علاقه در انسان تثبیت شده است. نکته مهم اینجا است که همیشه به این صورت نیست که علایق خوب انسان موانع جدی را مقابل خود داشته باشند؛ بسیاری از کارهای خوب هستند که موانع جدی مقابل خود ندارند اما اغلب از این علایق به علت اهمیت ندادن به آن، استفاده لازم را نمی‌کنیم.

در روایات داریم از امام رضا(ع) سوال شد چرا به کسی که کاری منافعی عفت انجام می‌دهد و منجر به اعدام وی می‌شود، در اسلام کافر نمی‌گویند اما کسی که نماز نمی‌خواند را کافر می‌گویند؟ امام رضا(ع) می‌فرمایند زیرا کسی که عمل منافعی عفت انجام داده، علاقه بدی در وجودش بوده و علاقه به خوب بودن و پاک بودن از پس آن بر نیامده که نهایتاً موجب این گناه شده، اما فردی که نماز نمی‌خواند چون هیچ شهوتی در نماز نخواندن نیست و دلیل آن ضعیف بودن علاقه او نسبت به خوبی‌هاست.

مثالی دیگر در رابطه با این موضوع را در نظر بگیرید، پدری وارد خانه شده و پسر خود را غرق دیدن بازی فوتبال می‌بیند به طوریکه جلوی پدر خود بلند نمی‌شود، پدر دلیل این کار را متوجه نشدن پسر از ورود پدر به دلیل تماشای بازی می‌پندارد. روز دیگر مجدد این موضوع تکرار می‌شود با این تفاوت که برنامه تلویزیونی

جذابی نیست. روزی دیگر با وجود خاموش بودن تلوزیون پسر هیچ توجهی به حضور پدر ندارد! دل پدر در این زمان است که می‌شکند.

شقاوت‌ها و سعادت‌های ما، نهایت زندگی ما اکثر اوقات جایی رقم می‌خورد که موانع زیادی سر راه خود نداریم و نیازی به مبارزه زیادی با علاقه‌ها وجود ندارد و اگر بخواهیم آن اعمال را انجام دهیم هیچ مانعی خاصی مقابل آن نداریم.

روز قیامت همه ما حسرت خواهیم خورد که می‌توانستیم به درجات عالی دین برسیم. تنها غفلت ما و از دست دادن فرصت‌ها باعث این موضوع خواهد شد. حضرت علی(ع) می‌فرمایند "عملی که از تقواست را نباید کم ارزش بدانیم" باید به جزئیات احکام نیز توجه کنیم. نمود اجتماعی عمل به این جزئیات نیز بسیار اهمیت دارد. از آثار اجتماعی توجه به سبک زندگی مورد نظر دین می‌توان به کمک خداوند در موارد سخت، ابهت پیدا کردن دین بین افراد، اصلاح سیاست و رشد معنوی انسان‌های ضعیف‌تر اما مستعد اشاره کرد.

هنرمندان ما به اندازه هنرمندان غربی در سبک زندگی غیرت ندارند. در فیلم‌های ما به نمادها و علامت‌های مربوط به سبک زندگی اسلامی با غیرت پرداخته نمی‌شود و متأسفانه گاهی برخی از این نمادها در بدترین حالات به نمایش داده می‌شود. مثلاً مادری بد اخلاق با خانواده را انسانی مذهبی و اهل نماز و مسجد نشان می‌دهند!!

خوب شدن بسیار آسان است. از ایت الله بهجت نقل شده که فرمودند برای رسیدن به تمام خواسته‌ها، نماز را اول وقت بخوانیم؛ از ایشان پرسیدند منظور نمازی با توجه کامل است؟ ایشان فرمودند خیر، همین که نماز اول وقت خوانده شود کافیت. برای خوب شدن کافیت از نظر عمل به آنهایی بپردازیم که برایمان سخت نیست و از اعمال ساده شروع کنیم. همچنین سعی کنیم در رفتار خود، نسبت به گذشته به جزئیات بیشتر توجه کنیم.